

725.091

"1961"

Szerző: Baboz Fajos:

A VÁROS HOLNAP VAGY HOLNAPUTÁN

Magyar Nemzet
1961. dec. 31.

Alig néhány napja, hogy a Baross téren a Sportarúháznak null helyét találtam. Majd felkiáltottam örömben. Bontják az ócska maradványfalakat! Bizonyára hamarosan erre a sorsra jut a másik sarkon a Zóna Büfé üzletsora is. Tudvalevő, hogy itt OTP lakóház épül, amott és odább, a volt Debrecen Étterem helyen a Szabadság Szálló kap egy-egy új szárny-épületet.

...esz tehát a szálloda-szoba és

a Keletibe

érkezőt is, bár enyhén szólva vegyesen, de mégis teljesen beépített tér fogadja. (Eltekintve az érkezési oldalal szemközti foghíjtól, ahová — a földalatti munkahely megszüntetése után — leginkább egy jó mozház kívánkoznék, az egykori Capított ügysem lehet feltámasztani.)

Azt hiszem, könnyű elhinni, hogy a város legfontosabb vasúti kapujának ez a célszerű helyreállítása a gondolat-társításnak valóságos láncreakcióját indítja el a pesti lokálpatriótában. A kérdések hosszú sorát a város exponált pontjainak, mondhatnám neurálgikus gócinak, egy-egy — esztétikailag és funkcionálisan egyaránt — bántóan foghíjas terének, utcájának sorsáról. Kérdések, amelyek, ha nem is követelők, hanem — esetleg — gondolatébresztők. És ilyen módon talán a lehetőségek szerint cselekvésre ösztönzők is.

Ha már az egyik nagy pályaudvarral kezdtem, a másikkal folytatom.

A Nyugatival,

pontosabban a Marx térrel. Jól tudom, hogy a forgalom szempontjából a legkritikusabb helyzetű gócpontok egyike ez. Mégsem hiszem, hogy az építészeti korrekcióval feltétlenül meg kell várni a teljes forgalmi rendezést, amely nyilvánvalóan igen költséges és még hosszú ideig várthat magára. Itt — ha a réginel kisebb alapterületen is — a volt London Szálloda telke, a jelenlegi »lakásbörze« vár beépítésre. A helyszínté kínálja magát szállodának, de nem luxus kivitelű, hanem korszerű, másodrendű hotelnek. Vajon mit szól ehhez az érdekelt belkereskedelem? A volt Westendet, amely az érkezési oldal felől elzárja a pályaudvart, előbb vagy utóbb úgyis le kell bontani, bár egyelőre tatarozzák. Ime, ismét egy példa, milyen szorosan összefügg a városképen esetl. másodrendű működés problémáival. A mai Marx tér nemcsak külsejével — a Westenden túlmenően a főbejárattal szemközt terpeszkedő, magát túlélt MÁV-épülettel is — okoz csalódást a turistának, hanem azzal is, hogy nem talál a közelben egyetlen olcsó szállodát sem!

Ha már Pest »fogadótermeiről« esett szó, vessünk egy pillantást a Budáról nyíló központi bejáratra, a páratlan elhelyezésű

Roosevelt térre.

Itt volt a Kirakodó tér, a vén Európa egyik legszebb klassz-szicista tere. Szerencsére örömhírek szállonganak felőle. Két kiáltóan üres telek tátong itt: a volt főkapitányságé és az Akadémiával szemközti hajdani Lloyd-palotáé. A jelek szerint belátható időn belül mindkettőt beépítik. A Gresham mellé az Országos Tervhivatal új székházát tervezik, tömegében ehhez alkalmazkodó nyolcemeletes, korszerű, de harmonizálóan sötét tónusú épületet egy, a fűzfalhoz illeszkedő ötemeletes hátsó szárnyal. A Lloyd helyébe pedig a Nehézipari Minisztérium kíván reprezentatív irodaházat emelni, a roppant nehéz helyzetben lévő Erőmű Tervező Vállalat és más intézményeinek elhelyezésére.

Mint annyiszor, e tervekkel kapcsolatban is felmerült egy magasépület, reprezentatív toronyház elhelyezésének gondolata. A tervet illetékes helyen »előtték« és ezzel lényegében egyet is lehet érteni, nemcsak a klasszikus keretű, nagymányos kompozíciójú tér különleges adottságai folytán, hanem a Parlament és a Bazilika közelsége miatt is, amelyeknek mintegy 90 méteres magasságával itt valóban meddő volna versenyre kelni.

A korszerű ízlésű építészet és a hozzáértő közvélemény által is annyira hiányolt új városképi súlypontok, modern »felkiáltójelek« hiánya vezet egy másik, ténylegesen történelmi városkapuhoz, a Kecskeméti Kapu örökébe lépett

Kálvin térhez.

A városközpontnak ez a déli csuklópontja egyrészt súlyos forgalmi nehézségekkel küzd, másrészt bántóan foghíjas. Takarátlan tűzfalak ásitának a Kecskeméti utca, valamint a Baross és a Múzeum utca torkolatában. Az egy-két éve lezajlott tervpályázat néhány kérdésre ugyan választ adott, de a végleges beépítési elképzelés még nem alakult ki. Pedig a Kecskeméti utcai saroktelkek kiválóan alkalmasak modern irodaházak, horribile dictu, egy toronyépület elhelyezésére is.

Igaz, ellenérv itt is akad, a műemlék református templom és hagyományos környezete, valamint a Nemzeti Múzeum közelsége. Am ezek az érvek nem helytállóak. Tucatnyi különböző példa van rá, hogy a történelmet idéző környezet és közelségében a máttal valóban reprezentáló magasépület nem ellentmondásos. Inkább az aggodalmaskodás az, amely minden merészebb, eredetibb terv hallatán azt kérdezi: mit fog szólni az utókor, hogy ebbe a történelmi miliőbe ezt építettük? A kérdés jogos, de egészen más megfogalmazásban. Talán így: mit fog szólni az utókor, hogy ellentétben Kelet és Nyugat fellődő, igényes nagyvárosával, Budapesten sehová sem merünk egy bátran a magasba törekvő épületet, egy nem csupán topográfiailag, hanem történelmileg is jól tájoló »felkiáltójelet« letenni?!

A Kálvin tér helyzete forgalmi okokból szorosan összefügg

az Erzsébet-híd

felépítésével. A forgalomszámlálás szerint az új híd számottevően tehermentesíti majd ezt a csomópontot is, bár nem szabad elfelejteni, hogy időközben tovább bővül a közlekedés. Mindenesetre az Erzsébet-híd megépülése eléig nagy várakozással tekint mindenki. A pesti hídfő építészeti rendezése már tulajdonképpen meg is kezdődött. Úgynevezett kutatóállványok veszik körül a Felszabadulás tér épületeit, a Klotild-palotákat, mert az erősen tagolt köhomlokzatok restaurálása rendkívül alapos előkészületet követelő feladat.

Csupasz tűzfalat itt csak a Duna utca és a Váci utca sarkán találunk, itt azonban nem hozzáépíteni, hanem bontani kell, hogy a hídfő forgalmi terét és az útvonalimpozáns indítását — legalábbis jobbfelől — megoldják, ha már a másik oldalon a Piarista-ház nyúlványát egyelőre tudomásul kell venni. Viszont meggondolandó a páriát ritkító, valóban antik múltú hídfőnek egyéb módon való hangsúlyozása. A városmag ósének, a Trans-Aquincumnak nevezett római település castorumának maradványaira gondolkodok a csaknem elfeledett föld alatti múzeumban. A Belvárosi templom és a hídfő mellett olyan értékes idegenforgalmi nevezetesség ez, amelyet a híd megépítésével párhuzamosan ki kellene emelni jelenlegi jelentéktelenségéből és méltó környezetbe helyezni.

Van azonban a hídhoz vezető útvonalnak egyéb beépítési kérdőjele is. Hogy mást ne mondjak, a

Kossuth Lajos utca

és Szép utca sarkán, a volt Kis Fórum telek. Kítűnő hely ez, azt hiszem, nem is szorul különösebb reklámra, hiszen a híd visszaadja a Kossuth Lajos utcának régi »rangját«, ha ugyan nem többet. És ha az eddig említett terek általában inkább középületek, irodaházak építőfőre várnak, ez egy szép lakóház várományosa legyen, persze minél rövidebb ideig.

Innen már csak pár lépés a nagyforgalmú keresztes és ott az egykori Nemzeti Színház, majd a »Márkus-park« sajnos már-már megszokottá vált »emléke«. A csekély parkosítás még provizoriumnak is alig tekinthető, a földalatti munkahely pedig úgyis eltűnik egyszer. Színház már nem lesz itt, hiszen az Engels tér és több Dózsa György úti, városligeti elképzelés az új Nemzeti egyelőre még amúgy sem időszerű alternatívái. Akkor hát a legkézenfekvőbb a Tudományegyetem terjeszkedési igényeinek kielégítése lenne. Persze teljesen korszerű köntösben, akár — hadd említsem újból — toronyházban. Mert a szemközti, viszonylag jólsikerült »toronyórás« palotát nagy hiba volna lemásolni.